

Irodalom

Lampe, Angela–Chéroux, Clément: EDVARD MUNCH: THE MODERN EYE. Katalógus, London, 2012.

Nabokov, V.: STRONG OPINIONS. New York: Vintage, 1990.

Prideaux, Sue: EDVARD MUNCH: BEHIND THE SCREAM. Yale UP, 2005.

Schneede, Uwe M.: DAS KRANKE KIND. ARBEIT AN DER ERINNERUNG. Frankfurt am Main, 1984.

Woll, Gerd: USE AND RE-USE IN MUNCH'S EARLIEST PAINTINGS. = MUNCH BECOMING MUNCH: ARTISTIC STRATEGIES, 1880–1892. (Exhibition catalogue.) Munch-museet, Oslo, 2008. 85–103.

Woll, Gerd: EDVARD MUNCH, COMPLETE PAINTINGS. Catalogue raisonné, 1–4. London, 2009.

Dés Mihály

ANNUNTIATIO, 1984*

Halk, monoton, szűrős sóhajok, egy bagzó nőstény macska meggyötört utórezgéseinek és a pokol bugyraiban szenvedő bűnös nők távoli jajszavának valószínűtlen keveréke. Nem tudom, miről álmodtam, de biztos, hogy nem ilyesmiről. Ilyen hang nincs is, állapítom meg, és megpróbálok mást álmodni. Nem sikerül, pedig a másik oldalra fordulok, az mindig új történetet nyit az éjszakai fantáziálásban. Ébrenléttel próbálkozom, behunyt szemmel fülelek: a földöntúli lamentálás nem szűnik, de most se lehet azonosítani. Valami az én fejemben szólhat, gondolom kábán, és visszazuhanok az álomba, talán alszom is egy darabig. Arra riadok, hogy a panaszos halálhang most már kapar is. Nem értek semmit, megfeszülve figyelek.

– Mi ez? – kérdezi mellettem Évi teljesen éberén, a hangja sírós.

Fogalmam sincs, nem is válaszolok, kiugrom az ágyból, és kinyújtott nyakkal hallgatózom, mint egy szolgálatban lévő indián nyomolvasó. Igen, a halk sirámhoz kaparás is tartozik, az is egyenletes, elhaló. Odarontok az előszoba felőli ajtóhoz, fölrántom. A Nagy ülő helyzetben dől be, és lassított felvételen jajgatva elterül, aztán megrettenve néz föl rám. Évi már ott van, megpróbálja hanyatt fordítani, a halványkék szegélyű nyersselyem baby-doll felcsúszik, a combja, vádlija megfeszül, mint egy diszkoszvetőnek, kimondottan erotikus látvány. Eszembe jut, hogy meztelen vagyok, de nem foglalkozom vele, fel akarom emelni a Nagyit. Évi nem engedi: most feküdnie kell. Most, mikor? Honnan tudja, hogy mi baja van? Hozd ide a paplant, sürget. Szót fogadok, közben fölkapom az alsógatyám. Nagy nehezen ráhúzzuk a paplanra, minden mozdulatnál jajgat. Évi párnát tesz a feje alá, pohár vizet hoz. Némán nézzük egymást a Nagyival, a sárgásbarna kopott köntös van rajta, a vállán a kis fehér törülköző makulátlan, mintha csak most rakta volna föl.

A mentő jó fél óra múlva érkezik, három rámenős, türelmetlen fickó. Az orvos úgy kérdegeti a Nagyit, mintha egy nagyothalló szellemi fogyatékoshoz beszélne. A másik kettő olyan gondterhelten nézelődik, mint a költöztetőlegények, akik a fogukat szíva méregetik a még soha nem látott szállítási nehézségeket ígérő bútorokat. Ja persze a

* Részlet a Magvetőnél hamarosan megjelenő PESTI BAROKK című regényből.

jatt! Kikotrok némi dugipénzt az íróasztalfiókból. A kórházban is kell majd valamennyi. Átadok nekik egy százast, a szállítás fölgyorsul. Nyögve-dohogva leviszik a lépcsőn, és bepréselik a mentőkocsiba. Nagy nem szól egy szót sem, zavarodottan néz maga elé, és a lélegzetvételének ritmusára jajgat. Nem a torkából jön az állati hang, hanem valahonnan mélyebbről: halkan, egyenletesen, megállás nélkül és elviselhetetlenül. Évi közben összeszed egy nejlonszatyornyit holmit: WC-papír, szappan, evőeszköz, pohár, ennivaló... Megőrültél? Kórházba megy, nem koncentrációs táborba. A hálóinget viszont elfelejtetted...! Erősködik, ráhagyom. Nem engednek be a mentőbe. Hirtelen nem jut eszembe, hol parkoltam. A Hold utcában, mondja Évi, odarohanunk, aztán irány a Péterfy. A mentő még nincs ott, úgy látszik, eltévedtek. Két perc múlva megjönnek, és elkezdődik az adminisztráció: a földszinten is be kell diktálni a lakcímet, anyja nevét, panaszokat, meg az emeleten is, de aztán elirányítanak az ügyeletre, és kezdődik előlről az egész. A folyosón Gorkij *Éjjeli menedékhelye* háborús változatban: kitekert végtagú, véres, magukba roskadt, rokkant párák, a pokol tornácán tülekedő tumultus. Nézem, kinek kéne dugnom a pénzt, de ezek csak az áruátvételt intézik. Túlesünk rajta, de utána se vizsgálják meg Nagyit, sőt, egyáltalában nem csinálnak vele semmit. Először a folyosón fekszik úgy, ahogy van, nekem kint kell várnom az előtérben, onnan is hallom monoton zihálását. Világosodni kezd, mire berakják valahová. Nem engednek oda, de egy idő múlva bekukkantok. Meztelenül fekszik ugyanazon a hordágyon, amelyre a mentőkocsiból átrakták, egy rongyot se terítettek rá. Inkább boncteremnek, mint műtőnek ható üres tér, a lidérces neonfényben Nagyit mozdulatlanul fehérlik. Kilencvenhárom éves meztelensége egy kőkorszaki termékenység-istennőt idéz, ugyanaz a tömpe figura, keskeny váll, széles csípő és domború has, mint a willendorfi Vénuszé, de korántsem olyan vaskos és durva, a húsa nem lóg, a melle se terül lepényként szét, sápadtan világító bőre abnormálisan sima, ritkás fanszőrzete ősz, de amit befed, az egy teljesen női szerv. Ő nem lát engem. Próbálok elképzelni, mire gondolhat, de nem jutok sokra, egy mogorva nővér kiharancsol.

Hét felé föl hívom a mutert, fél óra múlva benn van, egy sportszatyornyit hoz, többek közt hálóinget is, és azonnal intézkedni kezd: beszél az ügyeletes orvossal, a főnővérrel, a röntgenessel, az osztályvezető orvossal, pénzeket oszt ki, rendelkezik, majd berohan a suliba, de azt mondja, délre itt lesz. Évinek is melőzni kell, én megvárom a vizsgálat eredményét. Tíz felé megvan. Ahogy az várható volt: combnyaktörés. Az ő korában már sajnos... tárja szét karját az őszes hajú, fiatal ügyeletes orvos... Nem ismeri a nagyanyámat, mondom. Olyan megértően bólint, mintha a pszichiátrián volnánk. Derengő üvegtáblára helyezi a röntgenképet, és úgy mutogatja, mint Rommel tábornok az el-alameini csata haditervét. Amint én is láthatom, a tört végek összecsiszásával járó spiráltörés esete forog fenn, ami ebben a korban rendkívül veszélyes, de persze még mindig jobb, mint ha többszörös éktörés lenne. A gond az, hogy a tört végek a medencéhez közel helyezkednek el, ami előrevetíti a combfej elhalásának lehetőségét. Ilyenkor ugyanis a combcsont fejét ellátó artéria is megsérül, a combfej vérellátása súlyosan károsodik, az ízületi fej pedig elhal. A másik probléma pedig...

Neheztelve megtorpan: rosszul van...? Nem, dehogya, csak vizuális típus vagyok... Szóljon, ha valami baj van...! Tehát a másik probléma az, hogy egy elég nagy elmozdulással járó törésről van szó – itt tessék nézni –, és lehet, hogy protézist kellene beültetni, csak hogy az igen komoly műtét, túl nagy kockázat – mármint az ő korában. Amennyiben volna esély a combfej túlélésére – ezt majd a főorvos úr dönti el –, stabilizáló műtéttel

próbálkozunk, az lenne az ideális megoldás – valamilyen fémimplantátum, feltehetőleg combnyakcsavarozás –, ha pedig az nem megy, akkor... – széttárja a karját – megkísérelhetjük a protézis beültetését. Mindenképpen akut ellátásra lenne szükség, sürgős beavatkozásra, ugyanis a tartós mozdulatlanságtól pangás állhat elő a tüdőben, ami embóliát, tüdőgyulladást okozhat...

Innen kezdve tényleg rosszullet környékez, és végleg elvesztem a fonalat. Csavarok és szegecsek csikorognak a fejemben, embólia, trombózis, hematoma, véralvadástgátló, kalciuminjekció, combnyakporc, csonttrikulás, meszesedés, pop-art-törés, kínhalál sorjáznak a szemem előtt. A kórteremben tisztul ki a fejem. Tizenkét ágyat számolok össze, ennél csak a középkori menhelyeken voltak többen. Nagy meg mindig a hordágyon fekszik, protézis nélkül a szája betöpped, a haja csapzottan tapad a fejére, a szeme rémülten nedvedzik. Most először néz ki annyinak, ahány éves. Egy festett szőke hajjú, dagadt nővér ingerülten dobálja vissza nekünk a cuccait, kivéve azokat, amelyeket Évi csomagolt. A hálóingre sincs szükség. Nagy végig egy szót se szól, engedelmesen csinálja, amit kérnek tőle, de nem igazán kérnek tőle semmit, egyedül azért reklamál a nővér, mert nem működik közre elég aktívan az ágyra pakolásában. Hogy működne, mondom, combnyaktörése van. A fenekét azért megemelhetné, dohog. Na ja, meg hídba is lemehetne, te túlsúlyos csótány, gondolom futólag. Szerencséje, hogy a muter nincs itt, szétcincálná ezt a fehér köpenyes Leokádiát. Nagy némán fekszik, nem tudom, érti-e, mi történik körülötte. Megsimogatom a kezét, finoman visszaszorít, és alig észrevehetően elmosolyodik. Szemében könnycsepp csillan, de nem szól, nem sír. Mondok valamit, mosolyogva bólint. Tizenegy körül megérkezik az anyu, a diagnózist már ismeri, neki is mondták, hogy azonnal operálni kéne, de aztán úgy ítélték meg, hogy a *nagymama* még kissé *zavart*, úgyhogy bármilyen sürgős lenne is, ma már nem lesz akut beavatkozás... A muter igyekszik hasznossá tenni magát. Harsányan magyaráz, mintha a Nagy süket volna, pedig combnyaktörése van, nem dobhártyarepedése. Szemére hányja, hogy hajnal háromkor ment ki reggelizni. Pedig ő megmondta előre, hogy mi lesz a vége. Nem sokáig dorgálhatja: egy az előzőnél valamivel idősebb és valamivel dagadtabb nővér betolja az étkezőkocsit, és kizavar bennünket. Hogy tudná megenni az ebédet, ha föl se tud ülni?, veti föl anyám, mert az nyilvánvaló, hogy a hájfejű ételosztó nem foglalkozik etetéssel. Vita kerekedik, de a muter nem enged, a dézsatünder csapkodva, fenyegetődzve kivonul. Ne ingerelje föl, aranyoskám, mert aztán rajtunk tölti ki a mérgét, kúszik hozzánk egy elhaló hang a szomszédágyról. Csapzott hajjú, töppedt öregasszony, akkora lehet, mint egy tizenkét éves alutáplált gyerek. Ő se úgy néz ki, mint aki meg tudja oldani a táplálékfelvételt, úgyhogy miután sikerül néhány kanál seszínű levest beletunkolnia a Nagyiba, anyám a szomszédasszonyt is megeteti, és közben megnyugtatja, hogy ne aggódjon a morcos nővér miatt, a kórház igazgató főorvosa régi ismerőse, majd beszél vele. Kiderül, tényleg ismeri őt valahonnan. Nem várom meg, míg tisztába teszi az egész kórtermet, és átszervezi az intézmény működési rendjét. Hazamegyek, dolgoznom kéne.

A lakás másképp üres, mint amikor Nagy fodrásznál van. Minden a helyén áll, még a kereskedelmi forgalomból minimum harminchat éve kikopott, bizonytalanul ibolyaszerű kölmiillat is ott lebeg a szobájában. De nem olyan, mintha nem lenne otthon, hanem mintha nem lenne. *Für alle Fälle* ezt a gondolatot elhessegetem. Kajálok valamit, aztán le akarok ülni fordítani, de rögtön eszembe jut, hogy alig aludtam az éjjel. Lefekszem. Órák múlva ébredek, a fejem nehéz, a gyomrom puffadt. Furcsa módon még világos van, pedig mintha késő éjszakáig aludtam volna. Nem tudok mit kezdeni magammal,

visszamegyek a kórházba. Muter akkor ment el, Évi tüsténkedik ott, pedig azt beszéltük meg, hogy majd este nálam találkozunk. Ott van Ilus is, a kórterem egyetlen székén ül az éjjeliszekrény mellett: sóhajtozva tömi magába a vacsorát, amit Nagyi meghagyott, és almalevet hörpölget hozzá, amit még az anyám vett a kórház büféjében. Évi primőr epret hozott, de Nagyi épp csak megkóstolja. Amúgy tiszta a feje. Leginkább az izgatja, hogy mi lesz a sok étellel, ami a frigóban van. Edd meg, Janikám, nekem már nem lesz szükségem rá, mondja, majd végigveszi, hogy mi minden fog most kárba veszni. Megígérem, hogy mindent bepikkölök. Amikor Évi kimegy a klotyóra, megragadja a karom, és magához húz: ez az Évi, ez egy rendes lány, ugye? Ilus legyint: a lakás kell neki. Nagyi elgondolkodik. Protestálok: mit lakásoztok itt? Egyelőre mi ketten lakunk ott a Nagyival. De én most meghalok, szögezi le Nagyi, és akkor a tiéd lesz az egész. Van lakása, próbálok lezárni a témát, nem hozományvadász. Szép nagy, világos lakás, sóhajt föl Nagyi, annak idején én vettem ki. Hirtelen belényilall valami rettenetes fájdalom: mit fogsz csinálni a bútorokkal? Meg az a sok drága ruha! Kinek kell az? Ki fogod dobni. Ugye, hogy ki fogod dobni, Janikám? Odaadod a handlénak. Még az lesz a legjobb, legalább kapsz érte pár krajcárt, nem igaz...? A gyertyaburás rézcillár az enyém, tisztázza Ilus, azt nekem ígérted. Meg a cseresznyefa ruhásszekrényeket is. Visszajön Évi, a hagyatéki tárgyalás félbemarad. Nagyi a mutert kezdi dicsérni, egész nap bent volt, etetett, elintézte, hogy látogatási időn kívül is ott lehessünk, holnap meleg ételt is hoz... Ebben a pillanatban érkezik Ernő. Protkót villogtatva, ujjongó üvöltéssel vonul be, mintha ünnepségre jönne, a hosszúra növelt oldalsó hajtűncséből a tar fejére fésült dongaboltozat törékeny műredek. Előcsomagolt kis tálca közértfogácsát lenget, mint valami égi mannát. Na, itt van a mi kis szimulánsunk, üvölti az anyjának, és nagyot kacag a saját poénján. Ilushoz is van egy-két jó szava: mi van, dagikám, látom, ízlik a kórházi koszt. Ilus szabadkozik: a Nagyinak nem kell, talán jobb lenne kidobni? Néhány viccnek szánt inzultus után Ernő elveszíti a fonalat. Láthatólag idegesíti ilyen állapotban látni az anyját, bár egészségesnek se nagyon tudja elviselni. Kicsit ünnepélyesen félrevon: válthatnánk pár szót, Janikám? Állok rendelkezésére. Kimegyünk a folyosóra, és rágyújtunk. Mielőtt a lényegre térne, kacsingatva gratulál Évihez, még meg is bök: nagy franc vagy te, Jankó, látom, szereted a pipihúst! Tétován magyarázkodom. Miután megegyezünk abban, hogy mi kell a nőknek, rátér mondandójára:

– Janikám, nem tudom, mennyire vagy te tisztában az én tudományos munkásságommal...

Próbálok megfontolni a választ. Ki ne ismerné Ernő találmányait, melyek általában az emberiség technikai úton való megváltásával függenek össze? Ott van például az univerzális hóolvasztó henger, amelyik örökre megoldja a hideg égöv alatti országok energetikai, közlekedési és vízellátási problémáit. Nem csak az van, figyelmeztet Ernő. Ja és a repülőgép-eltérítők elkábítására szolgáló, minden ülésbe beépített távirányítós injekciós tű... Az is van, türelmetlenkedik Ernő, mivel konstatálja, hogy több példa nem jut eszembe. Ő folytatja. Vegyük például az indukciós deszalinációs processzort, mely nem egyszerűen sótalánítja a tengervizet, hanem alpesi patak minőségű édesvízzé transzformálja, anélkül – lendül fel a mutatóujj –, hogy az emberi szervezet számára vitális tápanyagok megsemmisülnének. Hatékony, olcsó, technikailag pofonegyszerű, és gyógyírt hoz az emberiség legdrámaibb problémájára: az éhségre... A szomjúságra, szólal meg bennem a kis szerkesztőjelölt. Száraz, kurta kacaj vakkán. Miért alkalmatlan a föld egyre jelentősebb hányada a mezőgazdasági termelésre? Mert a természetes vízellátási őrendszerek megbolygatása miatt a termőtalaj elsivatagosodik, édesvízi

tartalékok híján öntözése lehetetlenné válik. Az indukciós sótalánító processzor révén mind az ivóvízfogyasztás, mind pedig az öntözés planetáris szinten megoldódik, a mezőgazdasági termelés fölvirágozik, bolygónk ismét édenkertté válik... De ennél is jelentősebb a bioszilivázációs hőerőmű, mely a növényi hulladékok és egyéb organikus melléktermékek – széna, szalma, gaz, falevelek, háztartási szemét... – biotermikus átalakítása révén az emberiség két alapvető problémáját oldja meg egy csapásra: a robbanómotorok egyre problematikusabb üzemanyag-ellátását meg a fűtést, melyet – azonos hőfokon számítva – 74%-kal kevesebb energiával biztosít, mint a hagyományos rendszerek. Az már egy más kérdés, hogy bevezetése súlyos geopolitikai érdekeket sért. De ez már az én személyes pechem. Hála istennek, azért van nekem más is. Nem tudnak megfogni! Hallottál az egyfázisú mágneses alternátoron alapuló generátorról, mely három és félszeres teljesítmény mellett, 600 ohmon maximalizált áramot termel, ami által az emberiség egyszer s mindenkorra megszabadul az áramütés örök átkától? Ernő nem értékeli ámuldozást, arca drámaian elkomolyodik, fenyegetően közel nyomul hozzám: és persze ne feledkezzünk meg a *perpetuum mobiléről*, az emberiség örök álmáról, a legnagyobb mérföldkőről a tudomány történetében Kopernikusz heliocentrikus tétele vagy Gutenberg nyomdagépe óta! Csak hát – ez az én formám – itt is komoly nagyhatalmi tényezőkre ütközöm...

Bámulatot találom, mondok döbbenet. Ezek nem találmányok, igazít ki, ezek minőségi garanciával rendelkező, kipróbált gépek... Bocs, bölcsész vagyok... Az igaz, de tudsz nyelveket, és vannak nemzetközi kapcsolataid, szegezi nekem a mutatóujját. Harminc év alázatos tudományos munkásság után – Ernőnek érettségije van, és egy belkereskedelmi cégnél üzletkötő – világhosszú vált számomra, hogy ebben az országban soha nem fogják megbecsülni a felfedezéseimet. Ez egy tehetségpróba, barbár rezsim, a magyarok hagyományos irigységét pedig nem kell neked külön bemutatnom. Te is tudod, hogy szeretem a hazámat, annak idején a legnagyobb jólétekből hazajöttem, máig átkozom érte magam, de nem marad más kiút számomra, mint a Nyugat, lehetőleg Amerika. És ebben kérem a te közreműködésed. Nem ingyen kérem ám: jutalékot kapsz, milliomos leszel. Dollármilliomos! Felvilágosítom, hogy nekem csak kóbor költő, alkalmi pincér és munka nélküli filmrendező ismerősöm van Nyugaton, meg egy-két egyetemista csaj, akik még tíz év múlva is diákok lesznek, legfeljebb szociális munkások... Az nem baj, nem az a lényeg: meg kell találni az utat a kulcspozíciókhoz, és én erre téged alkalmasnak tartalak. A többi nem a te dolgod. Ezek a gépek önmagukért beszélnek... Megmondom neki, hogy visszadobták az útlevélkérelmem, az amerikai út lefűjva, én is itt fogok meghalni, mint ő, mint a fater, mint mindenki... Meg se áll, hogy sajnáljon egy kicsit. Az nem számít, a fő, hogy tudok nyelveket, és vannak kapcsolataim, majd megkérem valamelyik külföldi hölgyismerősömet, az még jobb is lesz, mintha én mennék személyesen, egy csinos lány előtt minden ajtó megnyílik, és nem kell aggódnom, majd a hölgyemény is kap egy kis morzsát, amivel élete végéig élhet, mint Marci Hevesen... Akármilyen mondom, nem lehet eltéríteni. Visszamegyünk a kórterembe, a Nagy Évi egy elhízott parasztasszony alá próbálja a kacsát betolni...

Hazafelé menet elmesélem Évinek, milyen furcsa, rossz érzés volt az üres lakásban lenni. Megkérdezi, nem akarok-e nála aludni, Manyi néni Hajdúszoboszlón van a gyógyfürdőben, színész-szakszervezeti beutaló. Némi tököldés után belemegyek. Még sose aludtam nála. Úgy döntünk, nem megyünk előtte sehová. Az éjjel-nappaliban veszek egy üveg bort, kenyeret, Évi csinál egy szalonnás-hagymás rántottát, kovászos uborkát harapdálunk hozzá, Manyi néni csinálta. Szopogatom a szekszárdi vöröset, Évi

teázik, dumálunk, nincs jó hangulat, de az mégis meghitt, aztán elvonul fürödni, én meg ámultan bolyongok a lakásban. Eddig is föltűnt, hogy sok a bútor, de csak most látom, hogy az Évi szobájában gyakorlatilag nem lehet mozogni, mi több, lényegében sehol sem, pedig nagy lakás ez, három hatalmas szobával és a belvárosban szokásos jó háromméteres belmagassággal. Tudtam, hogy Évinek az a mániája, hogy lomtalanítás-kor begyűjt mindenféle bútort, engem is rá akart egyszer venni, de én nem fogok a szemétnben turkálni. Amint látom, leginkább a szecire állt rá, van köztük néhány egész szép darab is, már amennyire ki lehet venni az egymásra halmozott bútorrengetegben. Mi a túrót akarsz velük csinálni, kérdeztem, amikor kiderült, hogy ez a passziója. Fogalmam sincs, tetszenek, felelte. Azt tudom, hogy néha a flúgos Gerendás Karesz ingyen restaurál neki egy-egy darabot – el nem tudom képzelni, mikor operatőrködik az a csávó –, sőt, Évi is megtanult néhány apróbb trükköt: smirglizés, vakarás, pácolás, szóval amiket mindenki tud, ha akar. Átpréselem magam a bútorhegyen, végigdőlök a tripla méretű vetetlen ágyon, nézelődöm, forgolódom, matatok, az éjjeliszekrény fiókjában egy sötétbarna céges határidőnaplót látok, az a fajta, amelyikben minden napnak egy teljes oldal felel meg. Hoppá, egy napló...! Fogalmam sem volt a létezéséről. Pont az enyémmnek ellentéte: minden napról van bejegyzés, de többnyire csak pár sor. A bejegyzések kézzel írt dátuma nem a határidőnapló napjait követi. Izgalomba jövök, de nem találok meg semmit, mert jön Évi.

Reggel alvást tettetek, amikor fölkel. Ahogy kiteszi a lábát, előveszem a naplót, nem megyek se brunyálni, se reggelizni. Biztos vagyok benne, hogy megtudok valamit. Összevissza lapozok, de csak bántóan banális bejegyzésekre lelek: *tegnap Noémival és Andyval a Rocksínházban. Ott volt Csabi, nagyon bejön nekem, de észre se vesz, aztán G. Petivel duma, nagyon kedves srác, hívott le Balatonra, de azt mondtam, nem, nem akarom, hogy félreértse, szimpi, de nem jó nálam... Vagy: Délelőtt Ottóval és egy osztálytársával elmentünk a Vidámparkba. Jót hülyültünk. A hullámvasútra kétszer is felültem. Este Gabinál. Zoli is beállított, egyáltalában nem készültem ki. És ennek nincs vége: este Balaton koncerten a Zolival. Tök jó volt. Jót őrjögtem. Azért akadtak bonyolultabb napok is: március 18.: Laci lemondtam. Kétségbe vagyok esve. Egyszerűen nem tudom, mit csináljak. Szerelmes vagyok belé, de tetszik a Dongó és a Tamás is. Az Adrien meg továbbra is meg akarja szerezni a Lacit. És még én adok neki tanácsokat...! Persze nem hiszem, hogy sok esélye lenne. Nem tudom, mi legyen. Ma pl. mind a hármat láttam. A Tamással egyszerre érkeztem a suliba, aztán a nagyszünetben álltunk az Adriennel a III.-on, hát jön a Dongó jobbról, a Laci pedig balról. Álltam, mint a hülye. A telefonkönyvben kikerestem a Dongó és a Laci számát. A Tamásé már megvolt. Vagy itt van 83. május 3-a: Ma csak bögök, bögök, ugyanis amikor kimentünk pingpongozni az udvarra, ott voltak mind a hárman. Micsoda égés! Még szerencse, hogy nem sejtetek semmit. Május közepére a titkos szerelmi háromszög négyszögesedik: Ma nem találkoztam a Lacival, viszont 1 pillanatra láttam a Dömét a suliudivaron. Bár jobban örültem volna, ha L-t látom, de hát nem mehetek oda csak úgy hozzá... Adriennek majdnem elmondtam, hogy én is szeretem, de inkább nem mondtam. Ő is azt reméli, hogy valaki bemutatja neki... Ma kémiából dogát írtunk. Tíz kérdésből kábé háromra tudtam válaszolni. Mindegy, nem érdekel, ha megvágnak. Este mozi Adriennel, Karesszal és Gézával: Kék lagúna, nagyon jó amcsi film, tök helyes a főszereplő srác... Szeretem a Lacit!*

Úristen, mibe keveredtem már megint! Ennyi baromságra az se ad felmentést, hogy jó egy éve írta. Azért, mert valaki tizenhat éves, nem kötelező érzelmi angolkórosnak lennie. Júlia alig töltötte be a tizenhármat, amikor behapsizott a Rómeóval, Szulamit ebben a korában már túl volt a bölcs Salamonon, Lolita pedig túlkoros, leharcolt kis-

mama lett tizenhét éves korára – keskeny kezén kötélvastag erek, fehér karja libabőrös, füle lapos, hónalja gondozatlan... –, és az a nagy pofájú Humbert Humbert így még jobban szerette... Na, ugorjunk egy évet. Felet. Vérfagyasztó mondatfoszlányok: *Jó, nem valami magas, de azért nem törpe...* (a világ legkisebb óriásának és legnagyobb törpéjének talányos paradoxona), *megőrülök, tutifix, hogy megőrülök: ma találkoztam a Balázssal, és egy csaj lógott rajta...* (pedig messziről úgy nézett ki, mintha szüzességi fogadalmat tett volna). *Ma senkivel nem találkoztam* (mi értelme lehet így az életnek?)... *Ma délután kint voltam a Timinél. Arra gondoltam, hogy két hete ugyanitt jártam a Péterrel...* Ezt nem lehet kitartani! Hol van már a megismerkedésünk napja? De valami sötét erő hipnotikusan húz le a sárba, nem tudok betelni ezekkel az agyalágyult szövegekkel, egyszer alaposan végig kéne olvasni, kijegyzetelni az egészet: *Adriennél találkoztam Attilával. Kedves fiú, jó az alakja, de nekem ez nem elég... Matekból, fizikából és oroszból megváltak. Otthagynom a sulit, én nem fogok egész nyáron a pótvizsgára készülni...* Na itt van: december 9. *Tegnap Farkas Gazsi kiállításán a Timivel és a Tarisznyával, utána buli a Gerendásnál. Ott aludtunk. Éjjel felé megjelent a Czukor, tök jó fej. Most lesz Franciában kiállítása. Mondta, hogy menjek ki, van hol lakni. Nem lenne rossz. Lehet, hogy a Deák Sári szerez melót a Magyar Hirdetőnél...* December 10. ... Hé...! És velem mi lesz? Hol vagyok én, mi van azzal a varázsos éjszakával, a hajnali pettingeléssel, a reggeli félreértéssel? Az nem lehet, hogy semmi nyomot nem hagyott benne! Talán csak nem én találtam ki az egészet? Akkor meg mi a francért hívott fel? Itt valami nem stimmel... Ennyire érzéketlen hülye nem lehet...! Pedig az. Egy véglény. Vagy... Vagy. Vagy lehet, hogy úgy működik, hogy a lényegtelen jegyzi föl, a fontosat pedig elfojtja. Akkor viszont soha egy sort se fogok magamról találni... Folytatódik a nyomozás: egy büdös szó sincs arról, hogy pár nap múlva fölhívott, hogy találkoztunk, hogy följött a Timivel, hogy többször beszélünk telefonon... Csupa hülyeség: lényegtelen találkozások, banális tómondatok: *Emil bácsival az Angelikában. Jót dumáltunk. Emil bá egy hatvan körüli vén szivar, akivel teniszezés közben lett jóban. Ez is milyen: teniszezik! Még jó, hogy nem síel. Mivel érdemben nem tud vele mit kezdeni az agg Pygmalion, hát tanítgatja, csiszolgatja, néha még koncertre is elviszi, valamint kizárólag csak németül beszél hozzá, úgyhogy ezt a dumáltunkat vagy a metakommunikáció síkján kell értelmezni, vagy pedig úgy, hogy az Évinek a *bitte schön* meg az *Ich verstehe nicht* számít komoly lelkizésnek...* Még a tájfutó hapsijáról is esik szó, pedig az nem lehetett újdonság neki, igaz, csak annyit ír, hogy kicsit unja őt. Ezek szerint nem is miattam hagyta ott, hanem direkt kapóra jöttem neki, hogy végre megszabadulhasson tőle! Szépen vagyunk. Sőt, arról a svindler Czukorról is van egy bejegyzés: telefonált, hogy menjen föl hozzá megnézni a képeit, de ő nem ment. Nem részletezi, hogy miért nem. Talán időhiány... Na ennyit erről. Ez van. Ezt kell szeretni. Vagyis, én állat, ezt szeretem... De ha a mi baby-dollos epifániánkról sem ír, én azonnal szakítok vele... Hol van már az a január 7-e...? Megszólal a telefon. Csak ez kellett! Fölvegyem? Nem veszem. Ránézek a neobarokk ingaórára: Úristen, fél kettő! Lehet, hogy a Nagyi már nem is él! Pedig muszáj elolvasnom ezt a kurva naplót... Na, spura a kórházba. De előtte még haza kell ugranom átöltözni és meglocsolni a Nagyi zöldségeit. Vásárolnom is kéne valamit. Meg dolgozni...

Nagyi mintha jobban lenne, talán nem is baj, hogy nem műtötték meg. Ma délelőttre volt beütemezve, de lefújták, mert rossz volt a vérképe. A mai eredmény sokkal biztatóbb, informál az ügyeletes orvos, egy csendes, barátságos, idősebb pali, holnap korán reggel nekiduráljuk magunkat. Visszamegyek a Nagyihoz. Délelőtt az Ilus volt bent nála, délben az Évi ugrott be, a Ritterné is ott járt, a vöröskeresztes harcostárs az első emeletről, és behozta neki a *Családi lap* legújabb számát. A fiatalabbik ápolónő, a festett szőke,

föltűnik egy pillanatra, és feldúlt arccal kifogásolja, hogy a „Kosza néni folyton macskakodik...” Nagy nehezen rájövök, hogy az a baja, hogy a Nagy nem elég fürgén forgolódik a kacsacseréhez. Mi lenne, ha pofán csapnám? Vagy behúznám a fejébe a kacsát? Mielőtt mondhatnék neki valamit, már a kórterem másik végén leckéztet egy haldoklót. Akkor látom, hogy a beesett arcú néni ke helyén egy jó ötvenes, tanáros külsejű, kontyos asszony fekszik, akiről később kiderül, hogy hentes. Némán kérdezem a Nagytól, mi lett a sovánka vénasszonnyal. Odahúz magához, és suttogva közli, hogy az éjjel meghalt. Dél előtt bejött hozzá a lánya. Elfelejtettek szólni neki. A Nagy fel van dűlva. Más haláleset is volt a kórteremben az éjjel, de nem ismerte az illetőt, ezzel viszont váltottak néhány szót. Csak hetvennyolc éves volt szegény, csóválja a fejét.

Elüldögélek egy ideig, és mikor a Nagy elbóbiskol, kimegyek cigizni. Egy abnormálisan tökéletes, mélyszőke ápolónő közeledik a folyosó túlsó felén lévő férfirészleg irányából. Ajkbiggyesztve fixírozza a semmit, és úgy riszálja magát a Scholl klumpájában, mint egy túsarkúban flangáló Váci utcai luxuslotyó. Combközépig érő átlátszó köpenyében minden porcikája vakítóan tisztán kivethető, a bikinialsóra szabott halványkék bugyija is, meg az is, hogy nincs rajta bikinifelső. Dús melle ritmusra reng, két tömör combja szikrát hány. A folyosón ténfergő-tántorgó sok sánta, béna, bélpoklos beteg jajongva mozdul a nyomába, akár búcsújáráson egy csodatévő szent után. Elcsigázott, borostás, petyhüdt pofák tátognak vágyn, ványadt karok kérőn kinyúlnak, mankók kelepelnek, botok kopognak, megfakult, vaksi, nyálzó szemekben hirtelen fény támad. Villámsújtottan bámulom az ördögi jelenést. A legigényesebb szexújságban se találni ilyen rafinériát. Valamit tenni kéne, a pornósziófing már majdnem itt van a nyakamon. Zihálva zakatol az agyam, muszáj, hogy legyen megoldás. Talán van esély, végtére is elég egészséges vagyok, és vakok között állítólag a félszemű a király... A főnövérnek öltözött tenyészkejnő (vagy inkább fordítva?) élveteg lassúsággal vonul el előttem. Mi lenne, ha elgáncsolnám...? Utánafordulok, a lépcsőházzal szemben lévő ablak felől becsapó napcsóva most kap bele, átvilágítja, mint egy kandi röntgenkép, köpenyét letépi, mohón belényúl, durván végigtaperolja. Hátulról még tökéletesebb, még bujább, pedig az már fizikai lehetetlenség.

Nem maradhatok ott tétlenül. Megindulok, fogalmam sincs, mit fogok mondani neki, csak megyek, mint akit hipnotizáltak, de a kéjnévér eltűnik, mint egy jelenés. Toporgok ott egy darabig, majd kismelfordulok a lépcsőfordulóba, hogy végre rágyújtsak, aztán visszaülök a Nagy mellé. Négy órákor behozzák a vacsorát: két szelet üres kenyér és két girizd macisajt. Ebből még az Ilusnak se jutna. Aztán megjelenik a muter egy nagy szatyor kajával-piával, és átveszi az irányítást. Hazamegyek. Hat felé telefonál Évi, most jött ki a kórházból, azt hitte, én is ott leszek. Kilenckor találkozunk a Klubban, ott vacsorázunk, de aztán egyenesen hozzájuk. Mikor kimegy fürödni, nyúlok a naplóért. Nincs ott. Kibökte volna, hogy olvastam? Hogyan? Nem csöpögött rá se a könnyem, se a vérem, se a nyálam. Talán csak elővigyázatosság. Vagy nem is ott szokott lenni, és rendrutinból helyre tette? De hová? Most ezt is nyomozzam ki?

Reggel fél nyolckor telefon ébreszt, Évi veszi fel. Anyám az – honnan tudta, hogy itt vagyok, hogy nyomozta ki Évi számát?!? –, mégse ma lesz a műtét, mert – valami szervezési hibából – nincs műtőkapacitás. Mi lenne itt, ha nem ismernéd az igazgatót, kérdezem... Mi lenne, ha te is csinálnál valamit a nagyanyád érdekében, feleli... Amint Évi elmegy, nekiállok. Fiókokat huzigálok, polcokat vizlatok, szekrényekben turkállok. Először a logikus helyeket nézem, aztán az illogikusakat, végül pedig csapongva, csap-

codva kutatok. Két sikertelen kör után átmegyek módszeresbe és minuciózusba. Sakktáblakockákra osztom a szobát, és minden zugot centiről centire átvizsgállok. Nincs találat, ideges leszek. Rúgásom nyomán egy ócskafahalmaz megdől, egy romos *jugendstil* virágtartóállvány térdre rogy, egyik göcsörtös lába kificamodik. Nézegetem, illesztgetem, sehogy se tudom összeforrasztani, viszont nagy nehezen sikerül visszaapplikálni a bútorrakás tetejére. Majd a Gerendás Karcsi rendbe hozza azzal a bütykös praclijával. Kiterjesztem a keresést a lakás többi részére. Semmit nem bízok a véletlenre, vége az improvizációk korának. Sakktábla-stratégia, KGB-taktika, Gestapo-módszerek. Délben adom fel.

Mielőtt bemegyek a Nagyihoz, van egy megbeszélésem a Filmgyárban. És még haza is kell ugranom átöltözni, megborotválkozni... Elkésem, de semmi baj, még senki sincs ott. A Márkus Győző szólt úgy három hete, hogy esetleg akadna egy kis dramaturgkodás a Szávay Buci új filmjében. Úgy volt, hogy ő csinálja, de bejött neki egy új meló, az a mozi pedig, amiben éppen benne van, elhúzódot, nem tudja vállalni. Úgy vettem ki, nem igazán bánja. Buci a hatvanas-hetvenes évek tipikus mellékterméke: a szakmát nem volt képes megtanulni, helyette sodortatta magát az összes létező újhullámmal, és ettől azt képzelte, ő is tud olyat, sőt olyanabbat is. Úgy csinál, mintha az amatőr film eszközeivel bűvészkedne, pedig tényleg amatőr. Kizárólag a saját ötleteit valósítja meg, és mivel a forgatókönyvet is maga írja, még azzal is tud rontani a gyatra alapanyagon. Ennek azonban nincs különösebb jelentősége, mert félhomályban játszódó és leverően elnyújtott, eseménytelen filmjei megértő szemekre találnak a világot behálózó fesztiválipar kifogyhatatlan találkozóin, ahol előbb-utóbb mindenkinek csurran-cseppen valami. Így, bár egyik filmje se ment tovább egy hétnél a mozikban, egész tekintélyes renomét kovácsolt össze ezekkel a kisvárosi szereplésekkel.

Találkoztunk, eldiskuráltunk, és rögtön kiderült, hogy nem osztogatnak, hanem fosztogatnak, de nem volt más választásom, elvállaltam. Először is nem dramaturg kellett neki, hanem konzultáns. Azt nem tudom, hogy mire kell, mert kurvára nem hallgat rám, azt meg pláne nem, hogy miért én kellem neki. Nyilván szüksége van valami általa intelligensnek vélt hallgatóra, és mivel a Győző lelécelt, a forgatás viszont mindjárt elkezdődik, beérte velem is. Már az első alkalommal átadott huszonegy gépelt oldal zavaros szöveget, amit ő *szkript*nek nevezett. Egy szökött javítóintézeti lány csavargásáról szól, akit – pont amikor egy gyermektelen falusi házaspár már befogadná – végül a rendőrség visszavisz. Amúgy semmi érdemleges nem történik vele, viszont találkozik mindenféle emberrel, akikkel olyasmikről beszélget, amikről a Szávay Buci szerint egy félanalfabéta, lumpen intézeti csaj csevegni szokott: szerelem, barátság, boldogság, barokk zene... Az egyik jelenetben egy kapzsi gebines büféssel társalog. Ennek azt a címet adta, hogy „Dialóg a társadalmi egyenlőségről”. És erre kapott vagy 12 milliót! Sőt, tuti, hogy meg fogja kapni egy közepes kanadai menedékhely filmfesztiváljának a különdíját is.

Amilyen hülye vagyok, komolyan vettem a konzultánsi szerepköröm, és átírtam a forgatókönyvet. Először is azt találtam ki, hogy a javítóban induljon a sztori, ne amikor a csaj átdobja magát a kerítésen, és elkezd stoppolni. Buci meg akarta spórolni a legnehezebb részt: a motivációt, az intézeti poklot, a jelenetet, amikor betelik a pohár. Aztán nála a teherautósofőr, aki az intézet közelében fölveszi a csajt, egy nagy pofájú, janiskodó vagány: először beleköt, de aztán megsajnálja, elkezd mókázni, és kitör a keserédes kelet-európai filmidill: a sofőr cikcakkban vezeti a koszlott teherautót, ők meg a kanyargás szerint dülöngélve a torkuk szakadtából danásznak. Nálam viszont a

sofőr egy középkorú, kopaszodó, sunyi családapa, aki kiböki, hogy honnan jött a lány, és megfenyegeti, hogy ha nem dug vele, visszaviszi. Dug vele... Meg aztán az lenne a logikus, ha a csaj nemcsak úgy lődörögne a világban, hanem fölkeresné, akit ismer, akire azt hiszi, hogy számíthat. Bucinál egyedül az apjához megy el, de az – egy új feleséggel és néhány új gyerekkel – szarik rá. Az én verziómban van egy kinti fiúja, egy cingár, együgyű, kataton srác, aki közben becsajozott. Kábé két szóban mondja el a lánynak az új fejleményt, az pedig egyetlen sem reagál rá – az én *filmnovellámban* jóval kevesebb a vaker –, viszont elkezdenek szipózni, és ettől egy darabig bambán bámulnak maguk elé, majd elalszanak. Amikor fölébrednek – mindez egy otthonosan berendezett légópincében történik –, egy másik régi haver jelenik meg, akit a régi fiú rábeszél, hogy most járjon ő a csajjal. Az némi habozás után rááll, és megdugja a főhősnőt... Buci, aki csak néhány apróságot fogadott el az ötleteim közül, ezen a javaslaton egész megrökönyödött. Hiába magyaráztam, hogy pedig ez így van, a Juci nővérem javítóintézetben volt pszichopedagógus néhány évig, úgyhogy van némi fogalmam erről a világról: a drogozásról, az erőszakról, a tizenhárom-tizennégy éves lányanyákról, partizásokról, verekedésekről, a gyengébbek csicskáztatásáról, a szadista erőpróbákról, a párbajokról... Erre ő azt mondta, hogy nem szociográfiát csinál, hanem a *kökemény társadalmi valóságot akarja ütköztetni egyfajta filozofikus poézissel*. Ebben maradtunk.

Roppant kínos ez nekem. Amerika helyett a Szávay Buci agymenése. Másrészt viszont a legnagyobb szarból húz ki ez a konzultálás. Kölcsönökből élek, állandóan azt mérícskélem, mire futja, és mire nem... Meg hát bent vagyok a Filmgyárban. Vagyis kint. Szóval épp most bent vagyok, de amit meg fogunk beszélni, az valami debreceni helyszínelés meg a próbafelvételek. A főszereplő megvan: egy pesti értelmiségi családból származó kedélybeteg, anorexiás kiscsaj, semmi köze a figurához. Közben kócosan, kuszán, szétesetten megérkezik Buci: kopottas farmergatyva és farmerdzseki, piros-kék kockás farminging, farmerkék baseballsapka, szürkülő hadifogolyszakáll. Bocs, mondja szemrehányóan, mintha az én hibámból késett volna majdnem egy órát. Mint mindig, vele van Radó Kriszta, a dramaturg, egy rekedt hangú, lompos, nagy pofájú, kortalanul középkorú, férfias nő, meg Gottelmayer Robi, a ruhagyuri gyártásvezető, aki mindenkét *szívecskémnek* szólít, pedig nem is buzi. A gyártás körül gomolygó parfümfelhő sajátos, mondhatni, kibírhatatlan elegyet képez a dramaturgia szúrós izzadságszagával. Buci elkeseredetten keres valamit, és azt hajtogatja, hogy még életében nem látott ilyen kuplerájt, miközben Robi vigasztalja, Kriszta pedig szapulja. Egy nyolc-tíz perces előjáték után Buci végre a tárgyra tér, ami egyáltalában nem a debreceni helyszínelés. Azt szeretné, ha előkészíteném a *dialógokat*, amit a főszereplő csaj és alkalmi ismerősei improvizálni fognak. Szóval improvizálni fognak? A mélymagyar valóság szociális megbélyegzettjei plátói dialógokat rögtönöznek a Szávay Buci által megadott témákról? Akkor inkább a plátói szerelem...!

– Szívesen – biztosítom őt –, de hát te tudod, hogy miről akarod beszéltetni őket.

– Persze, persze, én majd mindig átbeszélem velük. A színészvezetés az én reszortom, nem adhatom ki a kezemből. A te dolgod csak annyi, hogy írdál minden dialógról egy kétflekkes vitaindítót...

Szóval nekem kell kitalálni, te büdösbogár... Megpróbálom a Krisztának passzolni a lasztit, végtére is ő a dramaturg, de ez sem sikerül. Támolyogva távozom, ám Gottelmayer fuvolázva megállít: akkor hétfőn fél hétkor ott van érted a taxi. De esedezem, kicsi szívem, ne várasd meg, mert még másokat is föl kell vennie... Hétfőn? Ma csütörtök van! Az előző megbeszélésen tényleg említették, hogy pulykakakast kéne venni, nem muszáj, bár örülnének neki, ha lemennék velük, mert közben ismerkedem az anyaggal

meg a szereplőkkel, és *végig lehetne dumálni a dolgokat*. Igen ám, de időpontról nem volt szó, arról meg pláne nem, hogy nekem kéne kitalálni a degenerált dialógjaikat. Nem beszélve arról, hogy akkor még a Nagyinak kutya baja se volt, én pedig még nem fedeztem föl Évi naplóját.

Hat körül érkezem a kórházba. Már mindenki bent volt és mindenki elment, kivéve az Ernőt, aki állítólag csak rám várt. A picsába a találmányaival! Azt mondja, nem arról van szó. Feje búbján a lakkal rögzített barokk boltív kevélyen domborul, rejtélyesen vigyorog, hosszasan köszörüli a torkát, majd mélyet szippant a cigarettájából:

– Tudod, Janikám, van itt egy világszám...

Megdermedek, kiguvadok.

– Nyugi, nem az én pátenom, de el kell ismernem, hogy kolosszális. Egy patikus ismerősöm fejlesztette ki. Régi jó emberem az illető, elismert szaktekintély, valóságos gyógyszervegyész fenomen. Én a forgalmazásban segíték, és csak annyit mondhatok róla, hogy vi-lág-szám. Vi-lág-szám.

Úristen, csak nem a rák univerzális ellenszerét találták föl?

– Úgyse fogod kitalálni, pedig ez az emberiség egyik legrégebbi álma...

– Az örök ifjúság forrása?

– Tűz, tűz...

– Szóval víz? Gyógyvíz?

– Á-á!

– A kopaszság ellenszere?

– Á-á!

De miért vigyorog ilyen hülyén? Minek örül annyira? Az örök boldogság piruláját fedették föl, és saját magukon próbálták ki? Átkarol, és megsúgja. Én barom, hogy ez nem jutott eszembe: búgatópor! Holtbiztos, villámgyorsan hat, huszonnégy órás, kőkemény erekciót biztosít, mellékhatások kizárva. Próbálok elképzelni egy álló napig – álló napig? – tartó kefélest mellékhatások nélkül, de Ernő kikökönt az álmodozásból: az a neve, hogy *A hölgyek öröme*, merthogy végtére is a nők lesznek az első számú haszonélvezői, nemdebár? Persze a férfiak se fognak panaszkodni, arra mérget vehetsz. Képzelheted, mi lesz itt: az összes kan álló dákóval...! Meg fognak vadulni tőle, szétkapkodják, mint a cukrot. Ilyen még nem volt...! Megpróbálok elképzelni: egy planetáris orgiát látok, fajok, osztályok és nemzedékek közös kopulációját. Erre tényleg nagy szüksége lenne az emberiségnek. De még mindig nem értem, mit akar tőlem, hogy kerülök én ebbe a globális fertőbe. Nem-zet-kö-zi kapcsolatok, lendül föl a megvilágosító mutatóujj, és megint kezdődik az alkudozás. Próbáld ki, csak egyszer próbáld ki, nyom a kezembe egy sztaniolpapírba csomagolt apró kúpot, akkor majd te is másképp beszélsz. Nem merem megkérdezni, hogy be kell-e venni, vagy föl kell-e dugni, mert még vérszemet kap. Hirtelen a tegnapi pornónővér kerül a képterembe. Feszés farmerban és egy még feszesebb sárga, ujjatlan trikóban van. Odabattyog a lifthez, megnyomja a gombot. Tüntetőleg háttal vár, pontosan tudja, mit látunk. Ernő megtörten bámulja: egyszeriben összeomlott a búgatóporpiac.

Nagyi behunyta szemmel fekszik, de azonnal felriad, amikor megállok mellette. Hátározottan rosszabbul néz ki: a haja csapzott, az arca beesett, a szeme pici, könnyes, hunyorgós. Végigvesszük, kik jártak ma nála, bár engem igazából csak az érdekel, ott volt-e Évi. Ott volt. Áradozik róla, kisunokájának nevezi, nem világos, hogy dicséretből-e vagy tévedésből. Bent volt a muter is, a Juci, mindenki. Nagyi elégedett, újra sorolni kezdi, kik látogatták meg.

– Az Ilus, az Ernő... meg az izé, na... Hogyishíjják... Az Ilus, az Ernő és a... Nekem három gyerekem van... ejnye, na, monddjad már...!

– A Miklós.

– Igen, a Miklós kám! Hát persze, ő a harmadik... Látod, Janikám, néha azért nem mindenre emlékszem olyan jól...!

– De ő nem volt bent.

– Nem, szegénykém, dehogyan volt, ő kint van a temetőben, a drága. Én is ott leszek nemsokára...

– Dehogyan leszel, mit móríkálasz itt? Egy nyavalyás combnyaktörésre vágsz föl annyira?

– Nem, Jancsikám, hiába viccelődsz, ez most komoly, ezt én mondom neked, ennek most vége... Én innen már nem megyek haza.

– Ugyan már, ne sopánkodj itt nekem! Csak nem képzeled, hogy ilyen könnyen megúszod. Neked dolgod van: ott vár az a marha nagy lakás. Tudod, milyen rumli lett, amióta eljöttél? Meg magadat is rendbe kell hoznod...

– Tényleg, Janikám, ahogy hazamegyek, el kell mennünk fodrászhoz. Már olyan rettenetesen nézek ki. Pedig te tudod, hogy én adok magamra. De hát itt haját se tudok mosni...! Jaj de kellemetlen...! Kozmetikushoz is kéne mennem. Le kell vetetnem a bajuszomat...

– Na ugye, te meg itt meg akarsz nekem halni...

– Na jó, az más...! Az ember azért nem hagyhatja el magát...

Kedves, fakó kis hangocska szakítja félbe:

– Csókolom, Koszta néni! Hogy tetszik ma lenni?

Nagyi arca kivirul, mesélni kezd. A hang gazdája egy kedves, fakó kis csaj, kedves egérfóval, kedves, félénk mosollyal, kedves, nagy cirmos kék szemmel. Rögtön tudom, hogy el kéne venni feleségül, csak azt furcsállom, hogy fehér ápolónői egyenruhában van. Mikor elmegy, a Nagyi összecsapja a kezét: ez a Boglárka, ez egy áldott jó teremtés, egy szent. Éjszakás nővér. Mindenkinek segít, mindenkire van egy jó szava, még azzal is egész éjjel foglalkozik, aki biztosan nem éri meg a reggelt. Engem valamiért különösen szeret, állítja, de a hallottak alapján nyilván mindenki ezt képzele róla... Olyan jó természete van, mint a mi Évikénknek meg a te anyádnak, azok is kiteszik a lelküket, azt nem lehet mondani...

Még akkor se mennék bele az Évi és a muter közti hasonlatosság megcáfolásába, ha nem kéne előadnom neki a debreceni utam, de hát elő kell adnom. Kétségbeesetten összecsapja a kezét: Úristen, először az a vacak Amerika, most meg ez a nyomorult Debrecen? Hát már megint itt hagysz? De nem is megyek Amerikába, háborgok. De akartál, képes lettél volna itt hagyni ebben a nagy bajban. Tovább háborgok: de akkor még semmi bajod nem volt, futottál, mint a nyúl. De most van, most itt haldoklom, te pedig szó nélkül itt hagysz, Jancsikám... Mivel a logikai vonal nem nagyon működik, érzelmi síkra terelem a vitát: arról beszélek, hogy egy fontos nemzetközi produkcióban veszek részt, komoly munka, súlyos pénz, és azért arról se feledkezzünk meg, hogy a hazámat képviselem... Munka, haza és az anyagiak... még külön-külön se tudna ellenállni nekik, nemhogy így együtt. Rákezd, hogy mennyit dolgozott életében. Azt ki nem lehet mondani. Aztán, hogy mennyi pénzt örökölt, folyton örökölt, és onnan már csak egy ugrás a Nagyfaterig, aki mindent elherdált. Olyan elkeseredetten szidja, mintha a szegény Öreg most csencselte volna el az infúziós gépet. Kétségbeesetten néz maga elé, száját makacsul összehúzza, aztán odaint, és olyan erővel szorít meg, hogy ennek alapján akár táppénzcsalónak nyilváníthatnák: jól vigyázzak, mit csinálok a pénzzel, amit

Debrecenben keresek. Venni kell, de ne kocsit, mert infláció lesz... Gondolod? Elbizonytalanodik. Hát úgy néz ki... Minden drágább. A kávé, a cukor... Ingatlant kell venni, az jó. Vagy aranyat. Az a legjobb. Nekem mindenem volt. Nekem volt aranyam, nekem volt ingatlanom. Csak az öreg mindent elherdált. Nem rosszindulatból. Csak úgy. Ha kérdeztem, hol van, azt mondta, nem is tudom. Pedig én nehéz pénzeket kerestem, Janikám. De az infláció mindent elvisz. Te nem is tudod, mi az az infláció. Ha én elmeslélném neked, hogy milyen infláció volt itt a háború után... Már elmesléted... Nem hiszi... De édesem, hát még magnóra is föl van véve, hogy egy bőrrönd billió meg trillió pengővel mentél a piacra, de csak négy tojást tudtál venni rajta... Magnóra? Milyen magnóra...? Megígérem, hogy holnap behozom, és végighallgatjuk az életét.

Kifelé menet benézek a nővérszobába: senki. Körülnézek a folyosón: senki. Megindulok a lépcsőház felé, Boglárka most fordul ki egy kórteremből. Kenetteljes arccal érdeklődöm a Nagy felől, majd már bent a nővérszobában megkérdelem, ki fia-borja. Akadozva mesél, mintha tudatában lenne, hogy nem túl érdekes, amit mond. Tényleg nem az. Ahogy az várható volt, Pest környéki lány, Csömörrel jár be. Megspórolom az olcsó poént, hogy nincs-e tőle csömöre, biztos vagyok benne, hogy a hivatása felől kell érdeklődni, később meg arról, hány gyereket szeretne, meg ilyesmi. Beszélgetünk egy jót a nővérmunkáról és az éjszakai ügyelet nehézségeiről. Szolidárisan hallgatom. Legközelebb rá fogom beszélni, hogy tanuljon tovább. Nem kérek tőle randit, előbb a bizalom. Egyszerű lélek, de tényleg jó embernek látszik, és mellest se rossz. Csak ne imádnám annyira ezeket a szürke kis egérpofikat.

Este azt találom ki, hogy Évi mutassa meg a családi fényképeit. Amúgy is kíváncsi vagyok, hogy nézett ki kiskorában (na jó, most se olyan nagy), de abban is reménykedem, hogy a turkálásban előkerül a napló, vagy legalább feltárul néhány dugihely. Először szabadkozik, de mikor megérti, hogy komolyan gondolom, belelkesedik. Mindenféle albummal és dobozzal jelenik meg, és pakolni kezd. Messziről indul, vadidegen emberek valószínűtlenül merev, ostoba pofázmányai, kivehetetlen csoportképek, elképesztő ruhák. Egyedül a Manyi néni jelmezes képei szórakoztatóak, de azokat már láttam. Mindig megmutatja, amikor fölmegegyek. Az anyja fiatalkori képei is előkerülnek. Tolnay Klári típusú, régi vágású szépség volt, mindig irtóztam ezektől a kiemelt állkapcáktól, nagy gülu szemektől meg a lapostányér nagyságú homlokoktól, hogy azt a fölfelé dauerolt hajat ne is említsem. Aztán csiribí-csiribá, előveszi az apja egyetlen fényképét. Ez már egy érdekesebb arc, Évi egyértelműen ráütött, a talányos, apró szeme is tök ugyanaz. Hál' isten a Sörge-Paszternak stílusú csontos lófejet nem örökölte tőle. Akárhogy is, volt valami ebben az egyszerre elszánt és dúlt, intenzív és rémült tekintetben. Nem csoda, hogy kinyiffantotta magát. Megsürgetem a gyerekkori képeket, és máris átlépünk egy másik dimenzióba. Miért nem mutatta meg ezt eddig? A harmadik szülinapján csücsöri szájjal, behunyt szemmel fújja a három szál gyertyát; Beethovent öleli a maratonvásári parkban, lehet vagy ötéves; pancsolás a balatonalmádi strandon, vézna testecske, fürdőruha helyett pici bugyi, a haja hátrakötve, összehúzott szemmel nevet, az egész arcából csak a fogsora látszik; aztán egy Mosoly Albuma stílusú arckép fehér blúzban, talán első elemiből, arra nincs kifejezés, milyen komoly, tiszta, átszellemült, pimasz a tekintete, milyen édes, pofás, ünnepélyes az arca... Egyszer csak előkap egy türkizkék tornadresszes képet, amelyen karikát szorongat igen mesterséges pózban, felvetett fejjel, kihívó arccal, kokettáló mosollyal, kislányos testtel, nőies tartással. Szédülök a sok élvezettől, valami féltékenységfélet is érzek, mindent látni akarok, kimondottan zavar, hogy tizenhét évig nem voltam része az életének. Rettenetesen megkívánom.

Nagyon gyengéd, forró éjszaka után szadista álom. Valami bonyolult történet végén egy undorító papféle egy félhülye kislány meztelen popsiját fenekeli. Én segítem ráfektetni a térdére. Indecens erekcióra ébredek. Amint Évi elmegy, kutatás a napló után, mely, akár egy égi jel, úgy látszik, csak egyszer akart nekem megnyilatkozni. Tizenegy felé föladom, rohanás a kórházba, a Nagyí operációja fél tizenkettőre van kiírva. Kicsit elkésem, már bent van a műtőben, a muter vár kint. Aztán kitolják, el van altatva, és mindenféle cső lóg ki belőle. A főorvos szerint a műtét sikerült, van esélye, hogy rendbe jöjjön, mert a szíve olyan, mint egy jó karban lévő hegymászóé. Délutánra magához fog térni.

Két *plátói* dialógcsont megírása után bemegyek a kórházba. Mindenki ott van. Ez a jó a kórházazásban: összehozza a családot. Olyan, mint egy temetés, csak több alkalomra szól. Tartós temetés. Nagyí már magánál van, de bágyadt, gyenge, mindenféle cső megy a testébe, elég szörnyű látvány. Jól tettem, hogy nem hoztam be a magnót, már csak a tömegnyomor miatt is. De a kazettát megmutatom neki: itt van az életed. Holnap már jobban leszel, és akkor lejátsszuk, jó...? Milyen életem, rémül meg. Elmagyarázom. Nem emlékszik sem arra, amit tegnap beszéltünk, sem arra, hogy pár évvel ezelőtt megmélyinterjúvoltam. Amúgy mindenki hozza a formáját: az Ilus majszol valamit, az Ernő viccelődve kötözködik, a muter rendezkedik, a Juci némán, tragikusan néz maga elé, biztos megint depressziós. A csatolt részek csak futólag lépnek színre: Béla, az Ilus fia és Irma, az Ernő jelenlegi felesége meg az előző házasságából származó gyerekei már bent voltak, Guszti, a Juci férje most érkezik. Gondterhelten, sóhajtozva üdvözl mindenkit, mint akinek igen nagy áldozatba került kisajtolni túlterhelt órarendjéből ezt a látogatást, de nem veszi zokon, végtére is első a család. Izzadt keze jéghideg, a hangja mekegős. Professzionálisnak szánt kérdéseket tesz föl a Nagyí állapotával kapcsolatban, enyhén kioktató hangszúllyal, a Juci undorral nézi. Az Ernővel kimegyünk rágyújtani, Guszti nem cigizik, de ő is jön. Ernő menet közben megbök, és kacsintva megkérdezi, hogy kipróbáltam-e... de aztán nem forszírozza a búgatóportémát Guszti előtt. Az szokása szerint rémtörténetekre kapcsol, a hely szellemének megfelelően a betegségek témaköréből: légúti elégtelenséggel kezelt lány, a munkatársának az unokahúga, akiről a boncolásnál derült ki, hogy egy billentyűvel kevesebbel vert a szíve, amitől visszafelé folyt belé a vér; egy rejtélyes vírus, orangutánhimlő a neve, amelyik Sierra Leonében már több ezer áldozatot szedett, mindegyikkel hetvenkét órán belül végzett, fertelmes kínhaláluk volt, és már Amerikában, Maliban és Hollandiában is találtak fertőzősúlyos egyedeket; a nagybátyjának egy barátja, akit torokfájással kezelték, még szidták is, hogy biztos jegeset ivott, aztán kiderült, hogy tályog volt a torokban, és másnap reggelre behalt; egy jó barátja mesélte, hogy az egyik vidéki nőrokonát alhasi görcsökkel vitték be a kórházba, még aznap megállapították, hogy nem vakbél, másnap átküldték a nőgyógyászatra, a következő nap pedig az urológiára, ott se találtak semmit, viszont a végén perforálódott hasfal okozta rettenetes belső vérzés végzett vele... Az semmi, éled föl Ernő, és vidoran belekezd egy drámai történetbe egy bélcsavarral operált illetőről, akiben benne hagyták a csipeszt, amitől elgennyesedett, fölnyitották, kivették, de akkor meg a szike maradt benne. Azt már persze nem élte túl... Miért, és az, amikor... veszi át a szót Guszti, és elmeséli egy öngyilkos esetét, akit ugyan az utolsó pillanatban megmentettek, de a kórházban félrekezeltek, és a végén elpatkolt, pedig addigra már megszerette az életet...

Nemes versengés ez: Guszti történetei a kacifántosabbak, de monoton hangjában van valami békíthetetlen szemrehányás, Ernő viszont színes és drámai, mint egy vándorszínesz. Guszti éppen egy roppant sajnálatos esetről számol be (valaki halálos mérgezést

kapott, mert olyan kólásdobozból ivott, amelyre előzőleg rápiszkított egy patkány – ezért kell fogyasztás előtt forró vízben elmosni a kólát!), amikor megjelenik Boglárka civilben. Tényleg jó a segge, de kicsit hátradőlve, mereven jár, és a karját botként szorítja magához. Siet beöltözni, de mintha örülne nekem. Úgyis mindjárt találkozunk, mondja. Hát, remélem, búgom, és búbánatosan a szemébe meredek.

Szombat reggel. Jó későn ébredünk, naplókeresésről szó sem lehet. Hazamegyek átöltözni, majd a kórházban találkozunk. Nagy bágyadt, kásásan beszél, orrából vezetőék lóg ki, mint egy világvevő rádióból, de azért magánál van. Muter saját főztű tyúkhúslevest próbál belédiktálni, azt állítja, hogy ettől majd rendbe jön. Ilus egyetért az előtte felszólalóval. Némi vita után megegyezés születik, hogy legalább a levét muszáj meginnia, abban is benne van a gyenge husi és a sok zöldség ereje, sikerül is egy kanállal le-tunkolni a torkán. Hogy ne menjen kárba a sok finomság, Ilus csámcsogva tömi magába a sárgarépat, zellert, fehérrépat, szopogatja a húsos szárnyat, rágicsálja a cupákos hátat és fart. Anyu újabb kanál levestel próbálkozik, de a Nagy elfordítja a fejét, mint egy kisgyerek, aki nem akar tovább cumizni. Kis lé csordul le a szája szélén. Az egész kórus könyörgésbe kezd... Egy halottal küzdötök?, fakad ki végre Nagy, mire ideiglenesen leáll a húslevesprogram.

Előveszem a magnót, berakom a kazettát, a Nagy gyanakodva nézi, de amikor meghallja a nyolc évvel azelőtti hangját, egészen fölvilanyozódik. Ez én vagyok, Janikám?, hitetlenkedik, de aztán a sűrűsödő bizonyítékok hallatán boldogan csapja össze a tenyerét: ez én vagyok, Janikám, hallod ezt, ezt én mondom, az én hangom, meg se ismertem, mikor csináltad ezt, nem is tudtam róla, nekem nem szóltál egy szót se erről... Olyan tagoltan artikulál, hogy beszédtechnikát taníthatna a Színművészeti Főiskolán, és olyan szabatosan fogalmaz, mintha könyvből olvasna, csak közben nem győz csodálkozni, hogy mi mindent ki nem talált ez a fránya író: Az én apám Morvaországban született, Suchentalban, de Bécsben nevelkedett, és amikor megismerkedett a mamával, aki osztrák volt, de az apja a Nádasdyaknál dolgozott uradalmi intézőként, átjöttek Répcelakra – olyan áhítattal és emfatikusan mondja ezt a Répcelakot, mint mikor egy nyugdíjas francia színész idézi fel régi társulata nevét: La Comédie Française –, és ott vett egy malmot, egy rendes, szép, komoly malmot, az egész falu hozzá járt öröltetni. Te tudtad azt, Jancsikám, hogy az én apám malomtulajdonos volt? Gőzmalom-tulajdonos. Meg feltaláló, patentjei voltak, milliomos lehetett volna, de becsapták, meglopták, kiszípolyozták, úgyhogy kénytelen volt kivándorolni Amerikába, amikor én még csak kétéves voltam... A muter leszegett fejjel hallgatja a jól ismert történetet, amikor rablók támadták meg a malmot, de a dédnagyfater örölt erős paprikát vágott a pofájukba. Az Évinek viszont csillog a szeme az élvezettől. Az Ilus bambán bámul, mintha nem tudná, miről van szó, a Juci könnyes szemmel mosolyog, a Nagy pedig elkomolyodva bólogat. Az osztályfőnök külsejű hentesasszony a szomszéd ágyban fölül, amikor a Nagy tizenhat évesen a Gerbeaud-ba ment dolgozni, aztán varrólány és próbírmamzell lett egy Gizella téri divatszalonban. Mire az I. világháborúhoz ér, mindenki, aki él és mozogni tud a kórteremben, ott tömörül az ágya körül, mintha a Szabó családot hallgatnák.

A rögtönzött rádiójátékot a festett szőke ápolónő próbálja leállítani, de néma ellenállásba ütközik, és a végén ő is ott ragad. A nagyfater furfangos szökése az isonzói vízfürdőből spontán kacajokat vált ki, valaki hátul egy toloszékben még tapsolni is kezd, de amikor otthon, a klotyóban majdnem elkapják a csendőrök, rémület ül ki az arcokra, Évi kidugja a nyelvét, izgatottan hunyorog, megnyalja cserepes száját. De hiába a szökés: '19-ben a Kommün alatt besorozták vöröskatonának, az ország szétszabdalása

ellen harcolt a Felvidéken, meg is sebesült, de amikor bevonultak a románok meg a Horthy, letartóztatták, amiért együttműködött a vörös hordákkal, akik elveszejtették az országot. Az Ilus meg a fater már megvoltak, az Ernő épp akkor született, a Nagyi minden létező kapcsolatát megmozgatta, hogy kiengedjék.

Bár a Nagyi meglepődve hallgatja a saját életét, csodálkozása annak szól, hogy mi minden történt vele, mennyi mindenre nem is emlékezett már, meg hogy a technika csodája révén mindezt most visszahallhatja, hogy ez az egész füstbe ment élet ilyen szépen megvan egy magnókazettán. De arról szó sincs, hogy nem ismeri föl magát benne. Ő azonos az életével, de ha én turkállok a múltamban, csak idegen, egymással össze nem függő történetfoszlányokra találok. Neki a folyamatos történelmi tébolyban is egyik nap következik a másiktól, mindig azt tette, amit tennie kellett, de nekem az ország legeseménytelenebb és -érdektelenebb korszakában is a napjaim leválnak, szét-esnek, nincs közük se egymáshoz, se hozzám, mindig úgy érzem, hogy valami egészen mást kéne csinálnom, mindig mindent újra kéne kezdenem.

Ayhan Gökhan

DAL EGY HALOTT BARÁTRÓL

Rég nem beszéltünk, rég. Hát régóta, de te
Hogy meg is halj közben, gondolta a fene!
Nem gondoltam volna, hogy ennyire régen.
Te se gondoltad, mi? Hát ennyire régen...

Hívjál fel, mondanám, de meghaltál, mondom.
Nem nézem meg, hogyan fekszel a koporsón.
Voltál voltodiglan. Tényleg benne? Tényleg!
Oda test és szellem, és oda a lényeg.

Mikor találkoztunk... Mikor, melyik nyáron?
A neved volt, Matyi, a kedvenc királyom!
Most mondjam azt, te vagy a kedvenc halottam?
Nem mondom. De mégis. Vagy hát... visszavontam.

DIALÓGUS

*a körülményekhez képest... na de ilyet – Matyi!
a körülményekhez képest sem vagy, beszélsz itt
hülyeségeket.*